

زانستی عهرووز

کامهران موکری

(۲ - ۲)

محهمه د به کرای کرد که له زانکۆی دهۆکه و هم دۆستیکێ دیرینی منیشه که به وردی پیتیدا بیتتهوه و سه رنجه کانی وهک پهراویز له بهشی دووهمی ئه و نووسینه دا بلاو بکه یه وه، تا زیاتر سه وودی خۆی بکه یه نی، چونکه ئه وهی کامهران موکری خوالیخۆشبوو نووسیبوو زیاتر بۆ قوتابییانی بهشی کوردییبه و له که موکوری به ده ر نییه، لیته دا ده بی سوپاسی مامۆستا سه سن جاف و د. محهمه د به کرای بکه یه که خه مخۆزانه به ته نگ پاراستنی ئه و به ره مه وه بوون. هیوادارین به ره هم و نووسینه کانی دیکه ی ئه و شاعیره ئه گه ر که و توه ته لای هه ر که سه ی بۆمان بنیتر تا سه ره تا بلاویان بکه یه وه و پاشان له دوو توپی کتیبیکدا چاپیان بکه یه، به مه ش خزمه تیکێ بچووکی ئه و شاعیره کورد په ره ره مان ده که یه که هه موو ته مه نی خۆی له پیتاوی کیشه ی ره وای میلیله ته که ی خۆی به ری کرد و چی له توانا ییدا بوو له بواری خزمه تی ره شنبری و ته ده ب و وشه ی کوردی درێخی نه کرد، ئیسه ش به دانه وهی به شیکێ که می ئه و قه رزه نه ختی گیانی ئه م شاعیره مان ناسوده ده که یه.

«سه ر نو سه ر»

پیتش چند مانگیک برامان مامۆستا سه سن جاف نووسینیکی کامهران موکری ره حمه تی بۆ هیتام که به شیه و ی مه لزه مه بۆ قوتابییانی بهشی کوردی زانکۆی سه لاهه دین ناماده ی کردبوو. ئیسه له گو قاری رامان به مه به سستی پاراستن و به رچاوخسته نی به ره مه مه کانی ئه و شاعیره و بۆ ئه وه ی ئه و نووسین و به ره مه مه مانه ون نه بن بریارمان دا بلاوی بکه یه وه.

پاراستیبه که ی ئه و مه لزه مه یه که ئیستاش له ئه رشیشه که ماندا هه لمان گرتوه له به ر ئه وه ی به نامیری (طابعه) تاپ کرابوو، پاشان به (رۆنیۆ) پاکیشرابوو، زۆر به زه حمه ت ده خوتنرا په وه و له هه موو لاپه ره کاندا چهندان دیر و په ره گراف و لاپه ره ی به راده یه ک کال بیونه وه که خوتنده وه ی زۆر زه حمه ت بوو، بۆیه جاریکێ دیکه سه ره له نوێ نووسیومانه ته وه و دیر به دیری ئه و نووسینه مان به وردی و به ئه مانه ته وه خوتنده وه ته وه و به وردیش هه له چنیه مان کردوه تا به هه یج شیه و یه که هه له ی تینه که وێ، پاشان برده مه لای د. مارف خه زنده دار تا پیتیدا بیتته وه و ئه گه ر سه رنج و تیبینیبه کی هه یه وهک پهراویز بۆی بنوسه ی. د. مارف-یش پیتشینیاری (د).

كيشى ھۆنراھى كوردى

كيشانە كوردنى ھۆنراھ: گەلى پىناسە ھەيە بۆ كيشى ھۆنراھو (وزن الشعرا) كيشانە كوردنى ھۆنراھ. ئەرستو كسنۆسى تارنتى (سەدەي چوارەمى پيش زاين) سەبارەت بە كيشى ھۆنراھ دەلى: (كيش رېكخستنىكى ديارى كراھ بەبىي ماوھى كات و اتا موددەي زەمەنى)، بەلام وەكو دەرکەوتووه رېكخستنىكى ديارى كراھ، يان بلېين ھۆننەوھەيەكى وشە سەرنجىكى روون نييە. ھەرھەدا دەنگ رېزكردن بەبىي ماوھى زەمەنى پەپەپرى پىناسەكە نييە، چونكە دەنگ تەنيا برىتى نييە.

لەوھى كە ھەر بەبىي موددەي زەمەنى ھەست پى بكرى. خواجا (نيرى تووسى) لە كتېبى (مەعارى اشعار) دا دەلى: (كيش شېوھى - رېكخستنىكى پىتە بزوين و نەبزوين بەبىي جەردەيان بلېين ژمارە) ھەرھەدا دەلى: (ئەگەر ھاتو ئەو دەنگانە پىت بوون، ئەوا پىت دەوترى ھۆنراھ) ئەگەر وانەبوو، ئەوا مۆرىس گرامۆن دەلى: (كيش دياردەيەكە كە لە ھۆشى ئادەمىزاد ناچىرى و خۆي ھەستى پى دەكا، موددەي زەمەنىش دەبى وردبكرىتەوھەك جياكەرەوھە لە نيوان دەنگكاندا نەك ناو دەنگەكان خۆيان، بۆ وئە گەلۆپەكانى پاپۆر كە لە دوورەوھە دەبىنرېن، دەمى گەش گەش و دەمى كز، ئەمە ھەر لە كيشى ھۆنراھ دەچى لە ھەستى مەوژدا، مەوژ كيشى وەك زنجىرە دەنگى دىتە بەرگوى، دەمى بەرزو دەمى نزم.

بەم پىيە گەلى لە شارەزاين پىناسەي كيشيان كرددوھ، بەلام ئەوھى نزيكتر بى لە تىگەيشتن، ئەوھەيە كەوا ھۆنراھ كۆمەلە وشەيەكە، چەشنە ئىقاعىكى رېكخراوى ھەيە كە دەنگى پىتەكان پىكيان ھىتاوھ.

ئەگەر گوى ھەلخەين بۆبەكى كە پايسكل لى دەخورى لەخل بوونەوھى پىچكەكانى، ھەست بە دەنگىكى رېكويپىك ناكەين، بەلام لە بەرزبوونەوھە نزم بوونەوھى پايدەرەكە ھەست دەكەين بە پشوو، يان سنوورى لەخولانەوھەكەدا.

لەمەش روونتر كە گوى ھەل دەخەين بۆ بزماركارى دارتاشى، ھەست دەكەين كەوا كاتى كە بزمارى دادەكوتى چەند تەريەكە، يان تەقەيەك پىك دى، كە لەگەل يەكدا كەم و زۆر جياوازن و ھەندىكيشيان لەيەك دەچن، كە دەگاتە ئەوھى كە بە تەواوى بزمارەكە دادەكوتى و دواپياكيشان، سەرى تەختەكەو چەكوشەكە

جوت دەبن، ئەمجا دەنگەكە خپ دەبى ھەست بەپشووھەك دەكەين، ھەرھەدا بزمارى دووھم و سىيم و تاد... «ئەمە تا راددەيەك كيشى ھۆنراھ لە مېشكمان نزيك دەخاتەوھە و داکوتانى ھەر بزمارى (شەترى) ھۆنراھ پيشان دەدات.» (۲۷) بە كورتى ھۆنراھ برىتيە كى لە كۆمەلە، يان چەند رىستىك وشە كە شىوھەيەكى تايبەتى دروست دەكەن لە رېزبوون و رېكخستندا. ئەم كۆمەلە وشانە پىكەوھە زنجىرە دەنگى دروست دەكەن و ھەر وشەيەكيش چەند دەنگىكى ھەيە، لەم دەنگانەش برگەكانى وشە پىك ھاتوون كەواتە كيشى ھۆنراھ برىتيە لەو ئاوازە رېكويپىكانەي لە نەغمەي برگە دروست بوون، بەلام ئەگەر ھاتو موددەي زەمەنى برگە بكەين، بە بنچىنەي كيشانەكردن و كيشى ھۆنراھكە. ئەوا پىت دەوترى جەردەيى، كە ئەمە لە سانسكرىتى و يونانىدا (يونانى كۆن و لاتىنىدا) ھەيە، بەلام كيشى (تبرى) لە زمانى ئىنگلىزى و ئەلمانىدا بە كە بنچىنەكەي شەدەت و ناشدەتە و ھەرھەدا گەلى چەشنە كيشى تر ھەيە بە گوتەي زمانان كيشى ھۆنراھى كوردى دوو چەشنە:

- ۱- كيشى عەرووزى عەرەبى.
- ۲- كيشى پەنجە (سىلاب) ژمارەي برگە و اتا كيشى ژمارەيى.

كيشى عەرووزى لە ھۆنراھى كوردىدا

كيشى رەسەنى ھۆنراھى كوردى، جۆرە كيشىكەن كە لە ھەزاران سالەوھە ھۆنراھى پى رېكخراوھ.

واتا برىتيە لەو جۆرە كيشانەي كە زمانە كۆنەكانى ئىران ھۆنراھەيان لەسەرداناوھ، بەلام كيشى عەرووزى كيشى ھۆنراھى زمانى عەرەبىيەو دواى ئىسلام بوونى كورد، ھاتۆتە ناو ھۆنراھى كوردىيەوھ.

دواى ئىسلام بوونى گەلانى ئىران، واتا ئەو گەلانى كە بەزمانە ئىرانىيەكان دەدان، لەوانەش گەلى كورد رۆشنىبىرى و زمانى عەرەبى كارى كرده سەريان. بەرەبەرە زمانەكانىان پرىو لەوشەو زاراوھى عەرەبى، چونكە مەزگوت بوو بە مەلئەندى رۆشنىبىرى ئەوسەردەمەو زمانى عەرەبى بوو بە زمانى رۆشنىبىرى گەلانى موسلمان بىگومان شاعىرانىش بىجگە لە شاعىرە مىللىيەكان لەناو دەستەي رۆشنىبىردا ھەلدەكەون. دەستەي رۆشنىبىرى ئەو سەردەمانەش مەلای مەزگوتەكان بوون و دواى ئەوان مىرزاين. ئەم مەلایانەش، يان بلېين ئەم مەلایانەش

شاعیرانهش پهروهدهی زمانی عه‌ره‌بی و فارسی بوون،
 نه‌وه‌بوو هه‌ر له زووه‌وه رۆشن‌بیری عه‌ره‌بی و ئیسلا‌می
 کاری کرده سهر فارسی ئمجا له ړیتی (به‌تایبه‌تی) زمانی
 فارس‌بیه‌وه کاری کرده سهر رۆشن‌بیری کوردیش له‌لایه‌نی
 رۆشن‌بیربانه‌ش، لایه‌نی نه‌ده‌بی عه‌ره‌بی به‌م پتیه
 شاعیرانی کوردیش تا راده‌یه‌ک شاره‌زای هۆنراوه‌ی
 عه‌ره‌بی بوون و له‌ړیتی هۆنراوه‌ی فارس‌بیه‌وه چه‌شه‌ی
 ئاوازی هۆنراوه‌ی عه‌ره‌بی بوون. شاعیرانی فارسی
 کیش‌ه‌کانی هۆنراوه‌ی عه‌روه‌زی عه‌ره‌بیان وه‌رگرتو
 که‌وتنه‌ دارش‌تنی هۆنراوه‌ی فارسی له‌سه‌ر نه‌و کیش‌انه،
 کیش‌ه‌کانی هۆنراوه‌ی فارسی پیتش ئیسلا‌م لای شاعیره
 میل‌لبیه‌کان و له‌ناو هۆنراوه‌ی فۆل‌کلوریدا مایه‌وه‌و تا
 نه‌م‌رۆش شاعیرانی فارس که کیش‌ه‌ عه‌روه‌زی‌بیه‌کانیان
 وه‌رگرت، کتومت وه‌ک خۆی به‌کاریان نه‌هیتا، به‌ل‌کو
 هه‌ندی گۆرانیان به‌سه‌ردا هیتا و ایان لئ کرد که له‌گه‌ل
 زمانه‌که‌ی خۆیاندا، که زۆر جیا‌وازه له‌گه‌ل زمانی
 عه‌ره‌بیدا، بی‌گونج‌یتن نه‌و گۆرانا‌نه‌ش که به‌سه‌ر عه‌روه‌زدا
 هاتوه‌و له به‌کاره‌یتانیان لای فارس‌ه‌کان له‌م چه‌ند خاله‌ی
 خواره‌وه‌دا کۆده‌بنه‌وه:

۱- له هۆنراوه‌ی فارسیدا نه‌م ته‌فعلانه‌ی خواره‌وه‌و زۆ
 به‌کارده‌هیتین، واتا له‌وانی تر زیاتر: (مفاعیلن،
 فاعلاتن، مستفعلن، فاعولن، مفعولات).

۲- ده‌ریای (رمل و هزج) له هۆنراوه‌ی عه‌ره‌بیدا
 به‌زۆری شه‌ش هه‌نگاوه، واتا به‌یته‌که‌ شه‌ش ته‌فعلیه‌به،
 که‌چی له فارسیدا (کوردیش) به‌ زۆری نه‌و هۆنراوانه
 هه‌شت هه‌نگاوین، واته ته‌فعلیه‌ به‌یت هه‌شت نه‌ک
 شه‌ش.

۳- له زحاف و عبله‌لدا فارس‌ه‌کان وازبان له
 هه‌ندیکیان هیتاوه‌و نزیکه‌ی (۲۳) زحافی تریان
 داهیتاوه.

۴- له فارسیدا بیت‌جگه له (۱۶) ده‌ریاکه‌ی عه‌روه‌زی،
 خۆشیان سځ ده‌ریایان له‌وه‌ده‌ریایه‌ دروست کردوه، که
 به‌مه‌ ده‌ریاکانی کیشی عه‌روه‌ز لای نه‌وان بووه به (۱۹)
 ده‌ریا، نه‌و سځ ده‌ریایه‌ش نه‌مانه‌ن: (قرب، جدید
 (غریب)، مشاکل).

وه‌کو وت‌مان شاعیرانی کورد له ړیتی هۆنراوه‌ی
 فارس‌بیه‌وه کیش‌ه‌ عه‌روه‌زی‌بیه‌کانی عه‌ره‌بیان وه‌رگرت و
 نه‌وانیش هه‌روه‌ک شاعیرانی فارسی ده‌ستیان له کیشی
 په‌سه‌نی کوردی هه‌ل‌گرت، تا ساله‌کانی په‌نجا‌کان که

کیشی په‌سه‌نی کوردی گه‌رایه‌وه‌و هۆنراوه‌ی ئازادیش
 له‌سه‌ر نه‌و جۆره کیش‌ه دامه‌زرا.

«شاعیرانی کورد چه‌ند ده‌ریایه‌ک، یان هه‌ندی ده‌ریای
 کیشی عه‌روه‌زیان به‌کاره‌یتاوه، نه‌ک هه‌مووی نه‌و
 ده‌ریایانه‌ی که زۆر به‌کاره‌یتراون (رمل و هزج و بسیط و
 مضارع)» (۲۸)

کیشانه‌کردنی هۆنراوه‌ی کوردی عه‌روه‌زی

نه‌و هۆنراوه‌ کوردیه‌ی له‌سه‌ر کیشی عه‌روه‌زی
 دانرا‌ی، هه‌روه‌ک هۆنراوه‌ی عه‌ره‌بی ېرگه‌ېرگه‌ ده‌کرئ و
 نه‌مجا ته‌فعلیه‌کانی جیا‌ده‌کرینه‌وه‌و نه‌وسا ده‌ریاکه‌ی
 ده‌رده‌که‌وئ، به‌لام نه‌وه‌ی که جیا‌وازه له‌گه‌ل هۆنراوه‌ی
 عه‌ره‌بیدا نه‌وه‌یه که‌وا له زمانی کوردیدا (بزواندن- واتا
 سه‌روه‌بۆر) نییه، به‌ل‌کو پیتته بزوتن هه‌یه به‌رامبه‌ر به‌و
 سه‌رو بۆرانه، له زمانی کوردیدا نه‌م بزوتنانه هه‌ن (ی،
 ئ، و، و، ه، ا، ب) له‌م بزوتنانه بزوتنی (ئ، و،
 و، و، ا) هه‌ندی جار (ئ، و) بزوتنی درپژن که که‌وتنه
 کو‌تایی ېرگه‌وه. ېرگه‌که به‌درپژ داده‌نرئ، نه‌وانی تریش
 کورتن که که‌وتنه کو‌تایی ېرگه‌وه ېرگه‌که به‌ کورت
 داده‌نرئ. که‌واته له کیش‌انه‌ی عه‌روه‌زدا پیتته بزوتنی
 (و)ی کورت به‌رامبه‌ر به‌ بۆری (ضمه)ی عه‌ره‌بی
 داده‌نرئ و پیتته بزوتنی (ه) به‌رامبه‌ر به‌سه‌ری (فتحه)
 عه‌ره‌بی داده‌نرئ، پیتی (ی)ی کورت به‌رامبه‌ر به‌ژیر
 (کسره).

به‌لام له کوردیدا پته بزوتنیک هه‌یه که له ړیزی بزوتنه
 کورته‌کان به‌ چوکله (ب) نووسیمان نه‌مه‌ش به بزوتن
 داده‌نرئ به‌رامبه‌ر به‌ژیر (کسره) نه‌م پیتته بزوتنه له
 ړینووسی کوردی نه‌م‌رۆدا، (واتا ړینووسی کوردی به‌پیتی
 عه‌ره‌بی) نییه، ناوی نراوه بزوتنی نادیار، یان (کسره
 مختلسه) نه‌م پیتته له زۆر وشه‌دا هه‌یه وه‌کو (من) که
 ده‌که‌و‌یتته نیوان میم و نوونه‌وه و نه‌م پیتته له
 کیش‌انه‌کردنی هۆنراوه‌ی کوردیدا چ له سه‌رکیشی په‌سه‌ن
 بیت وه‌ک له‌سه‌ر کیشی عه‌روه‌زی بایه‌خیکي زۆر
 گه‌وره‌ی هه‌یه. به‌م پتیه‌ ده‌رده‌که‌وئ که‌وا هۆنراوه‌ی
 کوردیش له سه‌رکیشی عه‌روه‌زی عه‌ره‌بی وترا‌ی،
 هه‌روه‌ک نه‌و کیش‌انه‌ ده‌کرئ و له‌جیاتنی سه‌روه‌بۆر پیتته
 بزوتنه کورته‌کان په‌چاوده‌کرئ و هۆنراوه‌که به‌و پتیه
 ېرگه‌ېرگه‌ ده‌کرئ. بۆ نمونه که به‌ عه‌ره‌بی وترا (زه‌ر) به‌م
 جۆره ېرگه‌ ده‌کرئ زه‌ / ر / ه که یه‌کسانه به‌م هیتمایانه-

ب- و بریتیبیه له تهفعیلهی (فاعلن) و ههر ئەم وشهیه
وا دانیتین که کوردیبیه و بهریتنوسی کوردی بینوسین بهم
جۆره دهردهچی (زهره تون).

بهم جۆرهش برگه دهکری زهه / ره / تون که هیماکانی
ئهمانهن- ب- که دهکاتهوه (فاعلن).
نمونه:

**(۱) «ژیان و ئهرکی ناخۆشی پهپولهی ئارهزوی کوشتم
شهرابی جامی دلداری له تافی لاری یارستم» (۲۹)**

ئهم بهیته هۆنراوهیه له پیشدا برگه برگه دهکهین بهم
جۆرهی خوارهوه:

ژ ب- یا- نوو- ئهر- کی- نا- خو- شی- په-
پوو- لهی- ئا- ره- زوی- کوش- تم.
شه- را- بی- جا- می- دل- دا- ری- له- تا-
فی- لا- وی- یا- رهش- تم.

ئهمجا برگهکان که ژمارهیان (۱۶) برگهیه بهش
دهکهین بهسهه چوارداو، چوارچوار تهفعیلهیان لی
دهردینین بهم جۆرهی خوارهوه.

ژیان و ئهر کی ناخۆشی پهپولهی ئا رهزوی کوشتم
ب... ب... ب... ب...
مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

شهرابی جامی دلداری له تافی لاری یارستم
ب... ب... ب... ب...
مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

ئهم دهریایه دهریای یان بلین کیشی (هزج)ی ههشت
ههنگاوییه، چونکه ههر پیتیک له چامهکه بریتیبیه له
(۸) تهفعیله.

**(۲) «بهدهستی خۆت که جامت خسته سهه لیتوت
غهشیمانه**

ئهگه رهههیشی تیدابوو گوناھی خۆته بیزانه» (۳۰)

بهدهستی خۆت که جامت خس تهسهه لیتوت
غهشیمانه

ب... ب... ب... ب...
مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

ئهگه رهههیری شی تیدابوو گوناھی خۆ تهبیزانه
ب... ب... ب... ب...

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن
ئهم دهریایه (هزج)ی ههشت ههنگاوییه.

**(۳) گوتم: ئایا بهزاری خۆت دهپرسی حالی زاری من
برۆی هیتایه یهک وهک شکلی (لا) یهعنی که بیزارم**

گوتم ئایا بهزاری خۆت دهپرسی حالی زاری من
ب... ب... ب... ب...
مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

برۆی هیتا یهیهک وهک شک لی لایهعنی که بیزارم
ب... ب... ب... ب...
مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

دهریای (هزج)ی ههشت ههنگاوییه.

**(۴) لهلاتی لالهیی همهرا جگهه پر داغی خورشیده
لهباتی سونبولی تاتا سههری سهودا پهریشانه**

لهباتی لا لهیی همهرا جگهه پر داغی خورشیده
ب... ب... ب... ب...
مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

لهباتی سون بولی تاتا سههری سهودا پهریشانه
ب... ب... ب... ب...
مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

دهریای (هزج)ی ههشت ههنگاوییه.

**(۵) «وهکویهک دیته بهرگوتی پیاری ئهحمهق
نهفیری بلیل و ئاوازی لهقلهق» (۳۱)**

وهکویهک دی ته بهرگوتی پیاری ئهحمهق
ب... ب... ب... ب...
مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

نهفیری بلیل و ئاوازی لهقلهق
ب... ب... ب... ب...
مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

بهم پیه دهتوانری بهسهدان و بههزاران نمونه لهسهه
ئهو هۆنراوه کوردییانه بهیتنرتیهوه که لهسهه کیشی

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

عهرووزی دهریای (هزج) به تاییه تی (هزج)ی ههشت ههنگاوی دانراون. ههروهها دهریای رهسه لیش بهو پیتودانگه ههیه وا چهند بهیتتی دهکین به نمونه که لهسه ر دهریای رهسه ل ریک خراون.

کیشی رهسه نی کوردی

کیشی رهسه نی کوردی مه بهست له و جوره کیشانه به که پیتش ئیسلام بوونی کورد، له زمانی کوردی و زمانه کانی تری ئیراندا، هونراوه یان لهسه ردا نراوه و دوا ئیسلام بوونی کورد، کیشی عهرووزی دهستی بهسه ر هونراوه ی شاعیرانی کوردا گرت، به لام کیشی رهسه ن بههزی هونراوه ی فولکلورییه وه مایه وه تا ئهم سه رده مهش به تاییه تی له په نجاکاندا، لهسه ر دهستی (پیره میترد و شیخ نووری شیخ صالح و گوران) دا ئهو کیشانه هاتنه وه کایه لهم رووه وه (گوران) دهستیکی بالای بووه، چونکه ئهو سه رجه م دهستی له کیشی عهرووزی عه ره بهی هه لگرت و کهوته هونراوه دانان. لهسه ر کیشی رهسه نی کوردی که پیتی دهوتری په نجه (سیلاب) برگه. ئهم جوره کیشه به پیتی ژماره ی برگه کانه نهک به پیتی به رامبه ری برگه ی کورت له گه ل کورتداو دریتز له گه ل دریتزدا وه کو کیشی عهرووزی واتا که ههردوو شهتری (له تی) بهیته که ژماره ی برگه یان ئه وهنده ی به کتری بوو، ئه واه ئه و بهیته کیشداره. وهک چۆن کیشی عهرووزی عه ره بهی (۱۶) دهریایه واته (۱۶) چه شنه ئاوازه، «ههروهها کیشی رهسه نی کوردیش بریتیه له چهند ئاوازیک که ئاوازهکان به پیتی کهم و زوری ژماره ی برگه کان دهگورین ههروهها به پیتی ژماره ی برگه کانیش ناویان لی نراوه، بۆ نمونه ده لپین کیشی (۱۰) برگه یی، یانزه برگه یی. . تاد بهم پیه کیشه کوردیه کان (۹) دهریان که ئه مانه ن: ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶، ۵ به لام کیشی (۱۴) برگه یی بریتیه له تیکه ل بوونی کیشی ههوت برگه یی واته دوو ههوتی له یهک دراوه که ئهم دوو ههوت برگه ییه کوکرایه وه ده بی به (۱۴) برگه ههروه کو (۱۶) برگه یی که دوو ههشت کوژوته وه، به لام کیشی (۱۵) برگه یی ته نیا له هونراوه ی (مستزاد) دا به دی ده کری که مستزادیش جوره داهینانیک ئیرانیه، به پیتی دابهش کردنی قافییه نهک کیش. جاری واش ههیه مستزاد (۱۶) برگه ییه، یان جاری وا ههیه کیشی عهرووزیه.» (۳۲)

(۱) تا نه گریا ناسمان و ته م ولاتی دانه گرت گول چه من نارانه بوو هم لپوی غونچه وانه بوو

تا نه گریا ناس مان و ته م ولاتی دانه گرت
- ب - - ب - - ب - - ب -
فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

گول چه من نا رانه بوو هم لپوی غونچه وانه بوو

- ب - - ب - - ب - - ب -
فاعلاتن فاعلاتن فاعلات فاعلن

(۲) شیعری خه لکی که ی ده گاته شیعری من بو ناسکی

که ی له دیقه تدا په تک ده عوا له گه ل هه ودا ده کا

شیعری خه لکی که ی ده گاته شیعری من بو ناسکی
- ب - - ب - - ب - - ب -
فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

که ی له دیقه ت دا په تک ده ع واله گه ل هه و داده کا
- ب - - ب - - ب - - ب -
فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

(۳) چاوه کهم زانیوته بوچی خه و له چاوم ناکه وئ چونکه من پیتش خزمه تم پیتش خزمه تان ناوون شه وئ

چاوه کهم زا نیوته بوچی خه و له چاوم ناکه وئ
- ب - - ب - - ب - - ب -
فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

چونکه من پیتش خزمه تم پیتش خزمه تان ناوون شه وئ

- ب - - ب - - ب - - ب -

کیشه رهسه نه کانی هونراوه ی کوردی

۱- «کیشی (۵) برگه یی» (۳۳) ئهم کیشه زورکه م

به کارهینراوه دههینری، چونکه به ئاسانی (به لابرینی قافییه) ده بی به کیشی (۱۰) برگیه واته دووشه تری (۵) برگیه که قافییه شه تری یه که میان لایرا، پشووه که کورتتر ده بیته وه وه هردوو پینج برگیه که کۆده بینه وه ده بن به (۱۰) برگیه، نمونه: له سه ر کیشی (۵) برگیه

کوانی چاوی رهش کولمی ئال و گهش

ئه م به بیته به م جوژه کیشانه ده کری:
کوا- نی- چا- وی- رهش
کول- می- ئا- ل و، گهش
۵ ۴ ۳ ۲ ۱

(۲) «کیشی (۶) برگیه» (۳۴) ئه م جوژه کیشه ش که به کارهینراوه، له هونراوه ی (گۆران) دا به دی ده کری، نمونه:

کوا هه یکه لی جه مال کوا حوسنی بی میسال

کوا- هه ی- که- لی- جه- مال
کوا- حوس- نی- بی- می- سال
۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱

(۳) کیشی (۷) برگیه بی ئه م کیشه له هونراوه ی فۆلکلۆریدا ماوه له هونراوه ی نویشدا تا راده یه ک باوه، ده رباره ی هونراوه ی فۆلکلۆری چهند به بیته ده که یه بن به نمونه که زۆر کۆن:

ئه تل مه تل توتوله

گایی حه سه ن کوتوله

نه شیرداره نه پستوون

شیره ش بیهر کورد سوون

ئه م دووبه بیته به زاراوه ی لوری و تراوه که به زاراوه ی سووانی ئه مه ی خراوه ده گریته وه:

ئه تل مه تل توتوله

گاکه ی حه سه ن بچکۆله

نه شیریه هه یه وه نه گوان

شیری برد بۆ کوردستان

ئه م هونراوه یه به م جوژه برگیه ده کری و کیشانه

ده کری:

ئه- تل- مه- تل- تو- له
گا- ی- حه- سه- ن- کو- تو- له
نه- شیر- دا- ره- نه- پس- توون
ش- رهش- ب- به- ر- کور- دن- سوون
۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱

نمونه یه کی تر

هه لورر بلورر ته گامه

زهرد و سوور و شه مامه

هه- لورر- ب- لورر- ته- کا- مه
زه- ر- دو- سوو- رو- شه- ما- مه
۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱

بیجگه له م نمونه فۆلکلۆرییانه ئه م دووبه بیته ی خواره وهش ده که یه بن به نمونه که له هونراوه کانی په نجا کاتن.

با هیتلانم هه ر ته نگ بی

ئاوازه که م به ده نگ بی

وه رزم پایزی زهرد بی

لی نیشتهوی گوتم گرد بی

با- هه ی- لا- نه م- هه ر- ته نگ- بی
ئا- وا- زه- که م- بی ده نگ- بی
وه- ر- زم- پا- بی- زی- زهرد- بی
لی- نیش- تووی- گو- لم- گهرد- بی
۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱

(۴) کیشی (۸) برگیه بی ئه م جوژه کیشه له هونراوه ی نوێ کوردیدا زۆره، به لکو ده توانین بلیین (۹۰٪) هونراوه ی ئازادی ئه م سه رده مه له سه ر ئه م کیشه ن. که له هه ندی شه تر دا دابه ش ده کری و هه ندی جاریش کۆده کریته وه واته هه ندی شه تر (۴) برگیه یه وه هه ندیکی (۱۲) هه ندی جاریش (۱۶) و ئه وانی تر (۸) برگیه ن.

ناسک ناسک

به رگه ردن و کولم و باسک

ناسکه ئه ندامی له شی

پووهدت لامل کولمی گه شی

سنگی ئاستی درزی بلورر

پیتستی یه کجار ناسکی پوز
له وانن وهک به فر یا مۆم
بتوتینه وه ناو پیتلوی خۆم
ناسک ناسک
به رگهردن و کولم و باسک

ئهو جوانه ههروه کو پهری
له ناودلتی منا نه گه ری
چونکه گه رده لولوی ژیان
ئه ییا به ره وه دهشتی گریان
دلی ناسک نه شکپن
نازانن ناسک به دوتین
نرخه ناسکۆله یی جوانن
مه گه ره شاعیر بیزانن

ئهو - جوا - نه - هه - وه - کو - په - ری
له - ناو - دب - لی - م - نا - نهگ - ری
۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸

(۵) کیشی (۹) برگه یی ئەم کیشه یه کجار ده گه نه
به تایبه تی له هۆنراوه ی کرمانجی خواروودا و ابۆ ئەم کیشه
به یتنی ده که یین به نمونه:

قژی درێژ و چاوی کالی
بالای لاولوی و لیتی نالی

ق- ژ- دب- ری- ژو- چا- وی- کا- لی
با- لای- لاو- لا- وی- و- کول- می- نا- لی
۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹

(۶) کیشی (۱۰) برگه یی زۆریه ی هه ره زۆری
هۆنراوه ی زاراوه ی کوردی باشوور (به شی فۆلکلۆر)
له سه ره ئەم کیشه دانراوه و له ناو شاعیرانی چه رخی
بیسته مدا به تایبه تی سالانی په نجاکاندا، ئەم کیشه
زۆریاوه وه کو ده رکه وتوووه زۆریه ی هه ره زۆری هۆنراوه ی
زاراوه ی گۆزان- به تایبه تی- هه ورامی- فۆلکلۆر
هۆنراوه ی شاعیرانی هونه ریش هه ره له سه ره ئەم کیشه ن بۆ
نمونه: هۆنراوه کانی (مه وه لوی) هه ره هه مووی له سه ره ئەم
کیشه یه.

خامه شق وه رده ن دهم مه که رده وه
زار زار مه نالتی وه دهم دهرده وه

توو پاشکسته ی به رد هه رد ده رد
چاو کوور مه ینه ت تن لاغر ره نگ زه رد

نمونه یه کی تر

بلبل بوو ره نجی له گه ل گول کیشا
که چی بای به یان عه تری گولی برد
به په نجی عه شق بپستوون نه خشا
که چی فه رهاد بوو ناوبانگی ده رکرد

کیشانه کردنی به یتنی له وه به یتانه:

بل- بل- بوو- رهن- جی- له- گه ل- گول- کج- شا
که- چی- بای- به- یان- عه ت- ری- گو- لی- برد
۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰

سه رنج: له سه ره تای لیکۆلینه وه ماندا ده رباره ی کیشی
په سه نی کوردی و تمان ئەم کیشه وه کو کیشی عه رووی
نبیه، که برگه به گویره ی چه شن به رامبه ره یه کتری بێ،
واته برگه ی کورت به رامبه ره به کورت و درێژ به رامبه ره
به درێژ بۆ نمونه وه کو کیشی (هزج) مفاعیلن که به رامبه ره
به مفاعیلن ده وه ستیتته وه ئەمجا بۆ به لگه ی ئەمه ئەم
به یته کیشانه ده که یین:

بل- بل- بوو- رهن- جی- له- گه ل- گول- کج- شا
- - - - ب - - - -
که- چی- بای- به- یان- عه ت- ری- گو- لی- برد

ب - - - ب - - - ب - - -
که سه رنج ده ده یین ئەم به یته نه ک هه ره برگه کان به
گویره ی چه شن به رامبه ره به یه ک نابن، به لکو زۆریه ی
برگه کانیش درێژن و به هیج جۆری ته فعیله شیان لی
دروست نابن، چونکه پینج برگه ی درێژ ته فعیله دروست
ناکات. ئەمه یه جیاوازی له نیوان کیشی عه رووی و
کیشی په سه نی کوردیدا.

(۷) کیشی (۱۱) برگه یی ئەم کیشه له سه ره ده مانی
پیش ئیسلام بوونی کوردا زۆریه کاره یتراره، به تایبه تی
هۆنراوه کانی گاتای ئافیتستا و هۆنراوه ی مانی، به لام
له سه رده می ئیمه دا، واته له نیوه ی دووه می سه ده ی
بیسته مه وه زۆرکه م به کاره یتراره وه له هۆنراوه ی
فۆلکلۆریشدا ونه. ئەوه ی یه که م جار له سالانی
سیه کانه وه ئەم جۆره کیشه ی به کاره یناوه ته نیا

(گۆران) ە.

(۹) كېشى (۱۳) بىرگە ئىشە ئەم كېشى ئەگەرچى زۆر
كۆنە و لەسەردەمانى پېتى ئىسلامەو ە لەناو گەلانى
ئىراندا بەكارھىتراو ە، بەلام ئىستە تا راددەيەكى ئەوتۆ
ناوئەيە كە لە فۆلكلوردا ونەو لە ھۆنراو ە شاعىرانى
ھونەرىشدا دەگمەنە. بۆ نمونە:

**ئىستە ھەرچى كە پېتى ئەلپن نىعمەت و نازە
ھەموى ئەدا بەيەك دلۆپ فرمىسكى تازە
لەبەر دەرگاي چاوى رەشا بلەرزى و بلتى
دەستى زۆردار سەد سەر ئەكاو ناگاتە دلتي**

زۆر- ق- ژى- زەرد- سە- رن- جى- پا- كى- شا-
وم
زۆر- چا- وى- شىن- داو- يە- پر- شىن- لە-
چا- وم
۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰ ۱۱

بۆ نمونە بەيتى يەكەم كېشەنە دەكەين كە بەم جۆرە
خوارەو ە دەردەچى:

ئىس- تە- ھەر- چى- كە- پېتى- ئە- لپن- نىع-
مە- تو- نا- زە
ھە- مووى- ئە- دا- بە- يەك- د- لۆپ- فر-
مىس- كى- تا- زە
۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹
۱۰ ۱۱ ۱۲ ۱۳

پېشەكەيەك بۆ تېپىنەكانم

**پروفېسسورى يارىدەدەر
دكتور محەمەد بەكر محەمەد
(زانكۆى دەۆك- كولىتې ناداب)**

لەسەر دەستىنوسى (زانستى عەرووز) ى مامۆستا
(كامەران موكرى):

۱- لەسەر داخووزى دەستەى نووسەرانى (گۆقارى
رامان) ھەولدەدەم بە دەستىنوسەكەدا بچمەو ەو لەم
بوارەشدا تېپىنەكانم لە دوو ئاستاندا دەخەمە روو:
أ- لەو جىگاپانەدا كە ھەست دەكەم وشەيەك، يان
دەستەواژەيەك كەمە، دەپانخەمە نىوانى دوو كەوانەى
گەورەدا.

ب- بۆ ئەو بۆچوون و شىيكرەنەوانەى كە لە
دەستىنوسەكەدا ھاتوون و بە ھەلەپان دەزانم، ژمارەم بۆ
داناون و لە كۆتايى دەستىنوسەكەدا پەراوئىزم بۆ
نووسىوون.

پىتوبىستە ئەو ە بلىم ھەرچەندە ئەو زانىارىيانەى لەم
دەستىنوسەدا سەبارەت بە عەرووزو كېشى خۆمالىيەو ە

نمونەيەكى تر

**قۇمى نەرمەت وەكو تالى خۇرەتاو
لەسەر شان و قۇلى سېى پەرش و خاو**

ق- ژى- نەر- منت - وە- كو- تا- لى- خۆ- رە-
تاو
لە- سەر- شا- ن - و- قۆ- لى- س- پى- پەر- شو-
خاو
۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰ ۱۱

(۸) كېشى (۱۲) بىرگە ئىشە ئەم كېشى لە ھۆنراو ە
فۆلكلوردا ونە، بەلام لە ھۆنراو ە شاعىرانى نوپخووزى
ئەم چەرخەدا بەكارھىتراو ە بەتايىبەتى لە ھۆنراو ە
(گۆران) دا. بۆ نمونە:

**قۇكالى لىو تالى پرشىكى نىگاكان
ئەى كچە جوانەكەى سەر گۇنا نەختى ئال
ئەى كچە مەنگەكەى بە دەنگى چە دوو
گەندەمووى دەم و چاومەچەك ھەلنەگرتوو
ئەى ئەندام وردىلەى نەرمۆلەى ئىسك سووك
ئەى بەرگى ساكارت شىرنتر لە ھى بووك**

قۇ- كا- لى- لىو- ئا- لى- پر- شىكى- نى- گا-
كان
ئەى- ك- چە- جوانە- نە- كەى- سەر- گۆ- نا-
نەخ- تى- ئال
۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹
۱۰ ۱۱ ۱۲

ههروه‌ها پیتویسته ئاماژه‌یه‌ک به‌زاراوه‌ی (برگه‌ی جهرده‌یی)، بکریت که لیره‌دا مامۆستا بۆ (کیشی برگه‌یی رووت) به‌کاربه‌یتناوه، که چی له جییه‌کی تردا (ل ۱۸ / دیری ۱۲) هه‌مان زاراوه بۆ کیشی چه‌ندی به‌کارده‌بات، واته (مودده‌ی زهمه‌نی)، یان برگه‌ی کورت و درێژ.

۸- ئه‌م ریتمه‌ی که (گۆزان) له نمونه‌که‌دا به‌کاربه‌یتناوه، چ پیتوه‌ندییه‌کی به (ئاقیستا) وه نییه. پشوو نمونه‌که‌ش بریتیه له:

(۴ + ۴ + ۳) که یه‌کێکه له داهینانه‌کانی (گۆزان) له بواری کیشی خۆمالیدا.

۹- «به‌پیتی زانستی عه‌رووز هۆنراوه‌ی عه‌ره‌بی (۱۶) کیشه که پیتی ده‌لێن ده‌ریاو (۳۶) عه‌رووز و (۶۶) [زه‌رب]»

(۱۰) «منسرح»

پیتویسته له‌م بواره‌دا بگوتریت که مامۆستا له ریزکردنی کیشه‌کان و ده‌ستنیشانکردنی ته‌فعیله‌ی هه‌ندیک کیشدا، پیره‌وی له ژێده‌ره عه‌رووزیه‌کان بازنه‌کانی (خه‌لیل) نه‌کردوه، که له جییه‌ی خۆیدا ئاماژه‌یان بۆ ده‌که‌م.

۱۱- ئه‌م کیشه له بازنه‌ی یه‌که‌مدایه‌و ته‌فعیله‌کانی چوارن:

(فاعلاتن فاعلن فاعلاتن فاعلن)، به‌لام له شیعردا سێیه.

۱۲- ئه‌م کیشه به‌گویره‌ی زنجیره‌به‌ندیی بازنه‌کان، کیشی ژماره (۵) ه.

۱۳- ته‌فعیله‌کانی ئه‌م کیشه له بنه‌ره‌تدا به‌م ره‌نگه‌یه: (مفاعلتن مفاعلتن مفاعلتن).

۱۴- زنجیره‌ی ئه‌م کیشه (۱۴) یه‌و ته‌فعیله‌کانیشی ئه‌مانه‌ن:

(مستفعلن فاعلاتن فاعلاتن)

۱۵- زنجیره‌ی ئه‌م کیشه (۱۳) یه‌و ته‌فعیله‌کانی ئه‌مانه‌ن:

(مفعولات مستفعلن مستفعلن)

۱۶- ئه‌م کیشه سه‌ر به بازنه‌ی پینجه‌مه‌و ژماره‌که‌شی (۱۶) یه.

۱۷- ئه‌م کیشه‌ش سه‌ر به بازنه‌ی پینجه‌مه‌و ژماره‌که‌ی (۱۵) یه.

۱۸- ته‌فعیله‌کانی ئه‌م کیشه له بازنه‌ی چواره‌مدایه‌و ته‌فعیله‌کانی ئه‌مانه‌ن:

(مستفعلن مستفعلن مفعولات)

۱۹- ئه‌م کیشه ژماره (۱۱) یه‌و ته‌فعیله‌کانیشی بریتین له:

(فاعلاتن مستفعلن فاعلاتن)

۲۰- ژماره‌ی ئه‌م کیشه (۱۲) یه‌و سه‌ ته‌فعیله‌یه‌ نه‌ک چوار:

(مفاعیلن فاعلاتن مفاعیلن)

۲۱- ئه‌م کیشه ژماره‌که‌ی (۳) یه‌و ته‌فعیله‌کانی دروستن.

۲۲- ژماره‌ی ئه‌م کیشه (۷) ه‌و ته‌فعیله‌کانیشی سێیین:

(مستفعلن مستفعلن مستفعلن)

۲۳- ئه‌مه کیشی شه‌شه‌مه‌و ته‌فعیله‌کانی سێیین:

(مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن)

۲۴- ئه‌مه‌ش کیشی هه‌شته‌مه‌و ته‌فعیله‌کانی دروستن.

۲۵- ژماره‌ی ئه‌م کیشه (۱۰) یه‌و ته‌فعیله‌کانی دروستن، به‌لام شیکردنه‌وه‌ی نمونه‌که له (عه‌رووز) و (زه‌رب) دا هه‌له‌ی تیدا، به‌گویره‌ی نیشانه‌ی برگه‌کان دروستن: (- -) که شییوه‌ی (مطوی) ی (مستفعلن) ه‌و پیتویسته (مستفعلن) ی دوا‌یی هه‌ردوو نیوه‌دیر بیه‌ته: (مفتعلن).

۲۶- له‌باره‌ی ئه‌م به‌شه‌ی نووسراوه که دوو تیبینی گشتیم هه‌یه:

یه‌که‌میان ئه‌وه‌یه که مامۆستا نمونه‌ی شیعیی بۆ جو‌رو پیکهاته‌ی (سه‌روا) نه‌هیتناوه‌ته‌وه، دووه‌میشیان بریتیه له پشتگو‌ی خستنی هونه‌ریکی گرنگی سه‌روای شیعی کوردی که (ره‌دیف) ه.

۲۷- ئه‌و دیارده‌یه‌ی که مامۆستا له شیکردنه‌وه‌ی (بزمارکاری دارتاشی) ئاماژه‌ی بۆ کردوه وه‌کو به‌رحه‌سته‌کاری (کیش) ی هۆنراوه، دیارده‌یه‌کی ریتمییه و له ئه‌نجامی تیکه‌لکردنی ئاسته‌کانی (کیش) و (ریتیم) په‌یدا ده‌بیت.

۲۸- سه‌باره‌ت به‌و کیشه عه‌رووزبانه‌ی که شاعیرانی کورد به‌کاربانه‌یتناوه گو‌تره‌کارییه‌ک له‌لایه‌ن مامۆستا و نووسه‌رانی ئه‌م بواره‌دا به‌دیده‌که‌رتیت، من له ماسته‌نامه‌که‌ی خۆمدا له‌سالی (۱۹۹۱) ئه‌ژمارێکی عه‌رووزیم له‌سه‌ر (۲۲) شاعیری کلاسیی کورد به‌ ئه‌نجام گه‌یانده‌ هه‌ر له (جزیری) یه‌وه تا‌کو (شاری) که پیتمویه یه‌که‌مین کاریت له‌م بواره‌دا کرابی و بۆم ده‌رکه‌وت

دیارتترین کیشه‌کان و ریژه‌کانیان بهم شیوه‌یه‌یه:

هزج: ۴۹٪

رمل: ۳۵.۹٪

مضارع: ۷.۴٪

رجز: ۳.۱۹٪ تاد

۲۹- له دانانی نیشانه‌ی برگه کورت و دریژه‌کانی
 ته‌فعیله‌کانی ئەم نمونه‌یه و نمونه‌کانی تری ئەم دهر‌بایه‌دا،
 نیشانه‌ی برگه دریژه‌کان به‌خاڵ دانراوه: (مفاعیلن:
 ب....) که ده‌بوو بهم جۆره بیّت: (مفاعیلن: ب....).
 ۳۰- ته‌فعیله‌کانی (عه‌رووز) و (زهر)ی ئەم به‌یته:
 (غه‌شیمان، ته‌بیزانه) هه‌ردووکیان (سالم) ده‌بن له
 ریگه‌ی (الاشباع)ه‌وه، به‌لام لی‌ره‌دا ته‌فعیله‌ی (زهر)
 به (مکفوف) نووسراوه: (مفاعیل).

۳۱- له (سه‌در)ی ئەم به‌یته‌دا، بۆ ته‌فعیله‌ی
 (عه‌رووز) نووسراوه: (مفاعیل = مفاععی)، دیاره
 یه‌که‌میان هه‌له‌یه، چونکه شیوه‌ی (مقصور)ه، به‌لام
 دووه‌میان ته‌واوه که (محذوف)ه، ئەوه‌نده‌ش هه‌یه له
 عه‌رووزدا (مفاععی) بۆ (مفعولن) ده‌گوازیته‌وه.

۳۲- سه‌باره‌ت به‌کیشی (۱۴) برگه‌یی که مامۆستا
 پیتی وایه له تیکه‌لکردنی دوو کیشی هه‌وتی پیک دیت
 پێوسته بلتین ئەم کیشه (گۆزان) به‌کاری نه‌هیناوه که
 به‌داهینه‌ری کیشه‌کانی شیعی نویتی کوردی داده‌نری.

سه‌باره‌ت به‌کیشی (۱۵) برگه‌بیش که مامۆستا پیتی
 وایه ته‌نبا له هۆنراوه‌ی (موسسته‌زاد)دا به‌کار هاتوه
 پێوسته بلتیم به‌گۆیره‌ی ئەو سه‌ره‌زمی‌ریه‌ی که بۆ
 سه‌رجه‌م دیوانی گۆرانم کردوه، گۆران به‌ناونیشانی
 (دیهم‌نیتی که‌هه‌ر، ل ۱۶۹ به‌ریتمی (۵ + ۵) که
 موسسته‌زادیش نبیه به‌کاری هیناوه.

۳۳- سه‌باره‌ت به‌کیشی (۵) برگه‌یی که مامۆستا
 نمونه‌یه‌کی ته‌ریکی له گۆران گواستوه‌ته‌وه، گۆران ئەم
 کیشه‌ی به‌شیوه‌یه‌کی سه‌ریه‌خۆ له دوو شیعه‌دا
 به‌کارهیناوه که بریتین له (رازی نارازی ل ۲۹۵) و
 (به‌رخه‌که‌م ل ۴۲۶).

۳۴- پیم سه‌یره مامۆستا بۆ کیشی (۶) برگه‌یی
 نمونه‌یه‌کی گۆرانی به‌کارهیناوه که له بنه‌ره‌تدا
 عه‌روزییه، نه‌ک خۆمالتی و گۆزان خۆشی له په‌راویزی
 شیعه‌که‌دا و له دیوانه‌که‌دا ناماژه‌ی بۆ ئەم راستییه
 کردوه.

وته‌یه‌ک بۆ بیره‌وه‌ری

حه‌سه‌ن جاف

کامه‌ران موکری شاعیریکی به‌هه‌لویتست و گه‌وره‌ی کورد بوو،
 هه‌میشه له‌ناو خه‌م و خه‌ون و هیوا و ناواته‌کانی کورددا ده‌ژیا و
 ده‌تلایه‌وه. تیکۆشه‌ریکی نازای بواری کوردایه‌تی و نه‌ته‌وایه‌تی بوو،
 جگه له‌وه‌ی مامۆستایه‌کی به‌هه‌رده‌دار و دل‌سۆزی قوتابی و زانست بوو،
 له‌گه‌ل هه‌موو ئەمانه‌شدا رهنه‌گه کامه‌ران یه‌کێک بێ له‌وه‌ که‌سانه‌ی
 غه‌دریکی زۆری لی کرابی و زۆریش پشتگۆی خرابی، تا ئیستا پاش
 تێپه‌رینی چه‌ندین سال به‌سه‌ر کۆچی دوایه‌که‌ی نه‌میست و نه‌مدیت
 کۆژی، یان سیمیناری بۆ شیعر و به‌هه‌ر جۆراوجۆره‌کانی ساز بکری،
 یان له‌گۆره‌پانیکدا په‌یکه‌ریکی بۆ دا‌بتاشری.

من هه‌رچه‌نده‌ که‌سته‌رخه‌مبیم له‌ به‌رابه‌یه‌ری نه‌کردوه و له‌م پرۆه‌وه
 هه‌میشه یادم کردوه‌ته‌وه و له‌سه‌رم نووسیه‌وه، به‌لام هیشتا هه‌ر خۆم
 به‌ قه‌رزاری ئەو پیاوه ده‌زانم. یه‌که‌م جار کامه‌رانم ناسی له‌ سلیمانی
 له‌ چاپخانه‌ی «کامه‌ران» بوو که به‌خۆم و ده‌فته‌ری شیعه‌وه چووم بۆ
 ئەوی تا «دیوان» یه‌ک چاپ بکه‌م. به‌رگی ئەو «دیوان»ه هونه‌رمه‌ندی
 کوردی رۆژاوا‌ی کوردستان «فواز علی نصری» بۆی نه‌خشاندیوم،
 ئەو هونه‌رمه‌نده‌م له‌ جه‌زایر ناسیبوو کاتێ هه‌ردوو‌کمان له‌ شاری
 «تلمسان» مامۆستابووین، کامه‌ران ته‌ماشای ده‌فته‌ره‌که‌ی کرد و
 هه‌ندێکی لی خوتنده‌وه و پاشان گوتی:

- ئەگه‌ر قسه‌یه‌ک بکه‌م به‌ قسه‌م ده‌که‌ی؟

منیش گوتم «به‌لی». گوتی:

- که‌واته ئەمانه چاپ مکه‌، چونکه شیعر نین.

ئیستاش که ئەو «شیعی»انه ده‌خوتنمه‌وه، له‌شم نوقمی نارقه
 ده‌بێ و هه‌زار ره‌حه‌مت بۆ گۆزی کامه‌ران ده‌نیرم. ئیتر له‌وساوه
 دۆستایه‌تیمان له‌گه‌ل یه‌که‌تر ده‌ستی پیکرد، به‌لام هه‌میشه هه‌ر به
 چاوی برا‌گه‌وره و مامۆستا ته‌ماشام ده‌کرد و ریزم لێدنا.

سالی ۱۹۸۶ ده‌ستم کرد به‌ نووسینی کتیبی «کامه‌ران موکری
 چیرۆکنوس» مامۆستا زۆری دل پێ خۆش بوو، زۆریش هانی ده‌دام
 به‌ زوو‌ترین کات ته‌واوی بکه‌م، به‌لام به‌داخه‌وه کۆچی کرد و ئەو
 کتیبه‌ی نه‌دی، پیش ئەویش «زانستی عه‌رووز»ه‌که‌ی له‌لام داناو
 داواي لیکردم بیپارێزم تا له‌ ده‌رفه‌تیکدا چاپ ده‌کری، منیش ئەو
 مه‌له‌مه‌یه‌م خسته به‌رده‌ست مامۆستا نازاد عه‌بدو‌لواحید که زۆر به
 خوتنده‌وه‌یه‌وه ماندوو بوو، چونکه به‌ «طابعه» چاپ کراوه و
 ساوه‌یه‌کی زۆریشی به‌سه‌ردا تێپه‌ریوه، بۆیه باش نه‌ده‌خوتندرایه‌وه،
 به‌لام هیمه‌تی کاک نازاد ئیشه‌که‌ی ناسان کرد.

وه‌ک وتم ئەوه‌نده‌ی بۆم لوابی یادی مامۆستام کردوه‌ته‌وه، وا له
 خواره‌وه‌دا نووسینه‌کانی خۆم له‌ باره‌ی مامۆستا کامه‌ران به‌بیر
 ده‌هینمه‌وه:

(۱) کامه‌ران و چه‌ند یادئ: رۆژنامه‌ی (پاشکۆی عیراق)
 ژماره‌(۷۱)ی رۆژی ۱/۲۵/۱۹۸۹ به‌بۆنه‌ی تێپه‌رپه‌رونی دوو سال
 به‌سه‌ر کۆچ کردنی‌دا.

(۲) خسته‌تته‌ روو و له‌سه‌ر نووسینی (دیوانی کامه‌ران موکری) که
 مامۆستا عه‌بدو‌للا ئاگرین ناماده‌ی کردبوو. له‌ رۆژنامه‌ی (پاشکۆی
 عیراق) ژماره (۷۸)ی رۆژی ۱۵/۳/۱۹۸۹دا بلاکرایه‌وه.

(۳) بۆ یادی کامه‌ران موکری: رۆژنامه‌ی (کوردستانی نوێ)
 ژماره (۸۶۲)ی رۆژی ۱۴/۱۲/۱۹۹۴.

(۴) ئەری کامه‌رانتان له‌بیر ساوه‌؟: رۆژنامه‌ی (هه‌ریمی
 کوردستان) ژماره (۳۳۱)ی شمه‌ ۹/۱۲/۲۰۰۰.

(۵) کتیبی (کامه‌ران موکری چیرۆکنوس).

له‌ کۆتاییدا ئەم دیاره‌شم به‌ هیمه‌تی ر‌امان و دل‌سۆزی مامۆستا
 نازاد عه‌بدو‌لواحید ده‌خه‌مه به‌رده‌ست و دیدی خوتنه‌ری کورد، به‌و
 هیوا‌یه‌ی گیانی به‌رزه‌ف‌ری کامه‌ران ناسوده و گۆزی پ‌ر له‌ نوور ب‌ی و
 هه‌میشه و هه‌رده‌م له‌ یاد و بیره‌وه‌ری نه‌ته‌وه‌ی کورددا به‌ نه‌م‌ری
 ب‌ینیتنه‌وه.